

Trond Skard Dokka

Vendepunkt

Gammel grunn - ny tro

Studieplan

**Utarbeidet av Heidi Jannicke Andersen
i samarbeid med Trond Skard Dokka**

Studieplanen er utarbeidet av Heidi Jannicke Andersen i samarbeid med Trond Skard Dokka.

Copyright © 2018 IKO-Forlaget AS. Oslo

www.iko.no

«Vendepunkt. Gammel grunn – ny tro» er godkjent av Kristelig studieforbund. Grupper og kurs som benytter boken kan søke om statsstøtte til studiearbeid. Les mer på www.k-stud.no. Eller ta kontakt: tlf. 23 08 14 70, e-post: post@k-stud.no.

Målgruppe

Bibelgrupper og studiegrupper for ungdom og voksne.

Læringsmål

Å få kunnskap om sentrale deler av kristendommen; gudstjenesten som svar på Guds henvendelse til mennesker, Bibelen og ulike måter å forstå tekstene på, bønn og arbeid, troen, sakramenter og hellige handlinger.

Ramme for opplegget

Ideell størrelse på en studiegruppe som bruker dette opplegget, er 6–8 deltakere, men opplegget kan brukes selv om det er færre eller flere i gruppa. For å få støtte gjennom Kristelig studieforbund (www.k-stud.no) må gruppa arbeide sammen i minst åtte timer. Dette studieopplegget legger opp til syv samlinger av to timers varighet, slik at opplegget kan ta opptil 14 timer.

Hvordan arbeider en god studiegruppe?

Deltakerne i gruppa utvikler i fellesskap nye kunnskaper og ferdigheter om et tema ved hjelp av følgende metoder og læringsressurser: samtale, erfaringsutveksling og deling av kunnskap mellom deltakerne. Dette kan kombineres med innhenting og bearbeiding av kunnskap gjennom ulike former for studiemateriell (studiehefter, samtaleopplegg m.m.), oppslagsbøker, Internett, aviser, film og/eller innledning til samtale.

Noen studiegrupper har en gruppeleder (prosessleder og tilrettelegger), noen har en faglig veileder (lærer), og noen praktiserer kollektivt lederskap (ingen fungerer som gruppeleder).

Godt miljø i en studiegruppe er viktig. Det å spise litt sammen kan være med på å skape et godt sosialt samhold. Det er lurt å dele på utgiftene til servering.

Ta med boka «Vendepunkt» og Bibelen til samlingene.

Personlig forberedelse til hver av samlingene

Les og mediter, gjerne kritisk, over dagens vers, dvs. verset som innleder hvert kapittel i «Vendepunkt». Avstanden mellom den voksne leser/deltaker og den mer barnlige uttrykks- og tenkemåten i verset skaper et ganske fritt og åpent tolkningsrom: Noen kan kjenne seg helt fremmed i forhold til verset, og det er helt greit, andre vil bygge bru over avstanden med spørsmål som «hva kan jeg allikevel ta til meg av dette?», og noen vil uten videre gjenkjenne seg selv og sin egen tro i det vesle verset.

Start og slutt på samlingene

Det er en god ting å markere at «nå begynner vi samtalen», særlig hvis en spiser først. Å lese dagens vers har en slik funksjon. Å tenne et lys kan også være en ide. Hvor mye en ellers har av rammer omkring samlingene, bør antakelig skifte med de forskjellige gruppenes sammensetning og karakter, men det er viktig å ha gjennomtenkt hvordan en setter punktum, vel også at det gjøres på samme måte hver gang. Den aller enkleste varianten kunne være en helt kort overgivelsesbønn (f.eks. «I dine hender, Herre Gud, overgir jeg min ånd. Amen.») og slukking av lyset. Fadervår og velsignelsen kan også være gode muligheter, alt etter hvordan gruppa er sammensatt, men en slik avslutning bør ikke blir så omfattende at den selvstendig gjør seg i forhold til samtalen.

Samling 1 – Å være vendt

Forberedelse

Samlingen tar utgangspunkt i bokas innledning (sidene 8–39). Det er en stor fordel om deltakerne har lest gjennom teksten i boka før gruppesamlingen.

Les og mediter over verset på side 16.

Oppstart

Hvis gruppa er nyetablert og ikke alle kjenner alle fra før, bør en begynne med en kort presentasjonsrunde. Det er fint om hver deltaker kan si kort hvorfor hun eller han har lyst til å være med på dette gruppeopplegget.

Start samlingen med å lese verset som innleder kapitlet.

Et stort tema

Den bærende logikken i denne delen av boka ligger i forholdet mellom Guds henvendelse til oss og vår vendthet til Gud og medmennesker. Dette bygger på en oppfatning av hva det generelt sett vil si å være et menneske i verden.

- Hva vil det, på det mest konkrete, si å være et menneske i verden?
- Hvilken rolle spiller våre relasjoner, de og det vi vender oss til?
- Hvilke konsekvenser har oppfatningen av hva det vil si å være menneske i verden for hvordan en forestiller seg hva kristen tro er?

Det store temaet delt opp i mindre spørsmålsstillinger

En vesentlig grunn til at boka «Vendepunkt» ble til, er at forfatteren ønsker å bidra til kunnskap om kristen tro, slik at ungdom og voksne har bedre forutsetninger til å treffe *informerte* valg angående kristen tro. Han omtaler også boka som «barnelærdom for voksne» og henviser til Evangeliet etter Markus kapittel 10, vers 15–16.

- Hva kan uttrykket «barnelærdom for voksne» innebære?
- Hvilke forventninger har dere i forhold til muligheten for å treffe *informerte* valg, etter dette studieopplegget?

En opplagt «innsigelse» mot kristen tro er at det fins så mange forskjellige kirkesamfunn. Tolkningene er ofte mer mangfoldige enn det som blir tolket. Vi skal konsentrere oss om det grunnleggende i kristendommen, ofte omtalt som katekismen.

- Hva er sentralt i katekismen?
- Hvorfor kan vi kalle katekismen – lettere overfladisk – en «bruksanvisning» for kristen tro?

- Hvilke konsekvenser for bildet av kristendom får det å ha katekismen som utgangspunkt?

I avsnittet på side 14 skriver forfatteren:

«Meninger skifter, og meninger er delte. Mange kirkesplittelser henger sammen med at meninger har fått for stor vekt som kristendomsdefinisjon. Der selve kristendomsdefinisjonen i stedet overlates til katekismens tekster og praksiser, blir det rom for mange oppfatninger, og for brytninger mellom dem, også innen den samme kirke.»

- Hva tror dere ligger i dette?
- Hvilke fordeler mener dere katekismen har som kristendomsdefinisjon?
- Hvilke ulemper har det?

Forfatteren skriver *«... vi vender oss mot det eller den som vi finner viktig, og snur oss bort fra det uviktige»*, og gir en rekke eksempler (jf. sidene 16–19).

- Hvordan gir disse eksemplene gjenklang i eget liv?
- Hvordan henvender Gud seg til oss etter kristen tradisjon?
- Hvilke ulike måter kan man, ifølge forfatteren, betrakte Bibelen på?
- Hva ligger det i at alle kristne kirker oppfatter Bibelen som *mønstergyldig* for hva Guds ord er?

I møte med alle ting tolker vi hva vi ser, hører, leser, føler, oppfatter, ut i fra hvem vi er, hvor vi er vokst opp, hvem vi omgås, hva vi har lært, hvilke erfaringer vi har gjort oss, osv. Det gjelder også i møte med Bibelen. Ta en runde i gruppa og forsøk å gi egne eksempler på dette i møte med bibelske tekster.

- Hva menes med typologisk tolkning? Gi eksempler på hvordan dette gir seg uttrykk i forholdet mellom GT og NT.
- Hva mener vi med å tolke tekster på en overført måte, og hvordan kan det brukes i møte med problematiske bibeltekster?
- Hva menes med å tolke bibelske tekster med et utviklingsperspektiv?
- Gudstjenesten er på en helt spesiell måte Bibelens sted. (Les sidene 33–36.)
- Hvordan er strukturen i Den norske kirkes gudstjeneste?
- Hvordan kommer Bibelen til uttrykk i gudstjenesten?
- På hvilke måter uttrykkes respekt for tekstene slik de er skrevet, i gudstjenesten?

Luther omtalte det å lese bibelen som det å ha en samtalepartner (Les sidene 36-39).

- Hvordan kan en slik måte å lese Bibelen på gi ulikt utbytte av bibellesningen?
- Hvordan kan man – hvis man er flere som leser Bibelen samtidig – få økt utbytte av en dialogisk (slik) tilnærming til tekstene?

Christina Rossetti forestiller seg bibelteksten som en havflate. Under vannspeilet er det et stort dyp med mange skatter.

- Hvilke muligheter gir en slik tilnærming til tekstene?

For Rossetti var det viktigste ved bibellesning knyttet til ting som tålmodighet, ydmykhet, visdom og kreativitet. Smak på disse ordene som veiledere for bibellesning.

Oppsummering

Hver enkelt av deltakerne forteller hva hun eller han syntes var mest interessant å lære noe om på denne gruppesamlingen.

Be en kort bønn, f.eks. overgivelsesbønnen «I dine hender, Herre Gud, overgir jeg min ånd. Amen.»

Notater

Samling 2 – Budene

Forberedelse

Samlingen tar utgangspunkt i bokas Del 1 – om budene (sidene 41–61). Det er en stor fordel om deltakerne har lest gjennom teksten i boka før gruppesamlingen.

Start samlingen med å lese verset som innleder kapitlet, på side 42.

Temaet for denne samlingen er budene som Bibelen lærer oss. Det handler om å vende seg til Gud og til våre medmennesker, først eksemplifisert i det dobbelte kjærlighetsbud. (Les Evangeliet etter Matteus kapittel 22, vers 37–40).

GUDSKJÆRLIGHET OG NESTEKJÆRLIGHET

En hovedsak i boka ligger i dobbeltheten ved både å skjelne mellom gudskjærlighet og nestekjærlighet, og å relatere de to kjærlighetene til hverandre. Et kjernepunkt i denne forbindelse er tanken om Guds grunnleggende skjulthet og annerledeshet.

- Hvordan kan vi forstå paradokset at to bud kan være størst? Forsøk å finne eksempler fra erfaringer i eget liv.

Slå opp og les 2. Mosebok kapittel 20, vers 1–17 og 5. Mosebok kapittel 5, vers 6–21. Hvilke av budene angår vårt forhold til Gud og hvilke angår vårt forhold til medmennesker?

- Hvordan forklarer Luther det første budet, i forhold til dette med «å frykte»? (ref. side 46.)

Øverst på side 48 står det «Gudskjærligheten er grunnlag for og leder til nestekjærlighet. Mens Gudskjærligheten er et usynlig indre forhold, ytrer den seg i konkrete forhold til medmennesker.»

- Hvordan kommer dette til uttrykk i de 7 siste budene?
- Hvilke bibeltekster tilsier at nestekjærligheten også omfatter innflyttere og fiender? Les side 48–49.
- På hvilke måter er budene uttrykk for moral og verdier? (ref. sidene 50–54)
- Hvordan kan vi forstå utsagnet «Budene framstår som den skjulte Guds måte å gjøre seg nærværende på.» (side 56)

MORAL OG UMORAL

Les avsnittene om moral og umoral, sidene 57–61. Avslutningsvis står det «Moral er et spørsmål om hvordan vi er vendt. Den som har vendt seg bort fra andre, trenger å snu seg, vende om til dem.»

- På hvilke måter kan dette utsagnet være veiledende i møte med moralske utfordringer?
- Uttrykket «kristen moral» blir av og til brukt (og misbrukt?). Hva er «kristen moral»? Er den spesiell? Hva er i så fall spesielt ved den?

Oppsummering

Hver enkelt av deltakerne forteller hva hun eller han syntes var mest interessant å lære noe om på denne gruppesamlingen.

Be en kort bønn, f.eks. overgivelsesbønnen «I dine hender, Herre Gud, overgir jeg min ånd. Amen.»

Notater

Samling 3 – Bønnen

Forberedelse

Samlingen tar utgangspunkt i boka sidene 62–81. Det er en stor fordel om deltakerne har lest gjennom teksten i boka før gruppesamlingen.

Start samlingen med å lese verset som innleder kapitlet, på side 62.

Temaet for denne samlingen er ulike former for bønn som Bibelen lærer oss. Det handler fortsatt om å vende seg til Gud og Guds henvendelse til oss. Les Fadervår i Evangeliet etter Matteus, kapittel 6, versene 9–13.

«Bønn er å tre inn i det rom der Gud er, der det ikke fins annet enn åpenhet og oppriktighet, ikke for å vise fram noe, gjøre noe eller oppnå noe, ikke egentlig heller for å si noe, men for å være der.» (Sitat side 64.)

Likevel er det mange som strever med bønn. Dette er et paradoks. Det var antakelig derfor Jesus lærte disiplene å be, og ga oss Fadervår.

- På hvilke måter står Fadervår i en særstilling?
- Hva menes med at Fadervår er en *adlydende, medlydende og motlydende bønn*?

Fadervår kan være en studieplan i seg selv, hvor en tar for seg en og en linje for hver samling. Hensikten med denne studieplanen er å gi innsikt i katekismen, og dermed får de enkelte delene, også Fadervår, en mer overfladisk behandling. Velg derfor ut enkelte elementer av Fadervår som dere kan snakke sammen om, med utgangspunkt i teksten. Eksempler:

- Hva innebærer fars-tiltalen? (ref. side 67–69.)
- Hva vil det si å holde Guds navn hellig? (ref. side 69–70.)
- Hvilken betydning kan ligge i henvendelsen til Far «i himmelen»? (ref. sidene 70–71.)
- Finn bibeltekster som kan fylle ut «La viljen din skje på jorden slik som i himmelen».
- Hva kan grunnen være til at Jesus la en dobbelthet inn i formuleringen «... tilgi oss vår skyld, slik også vi tilgir våre skyldnere.»?

Samtal om hvordan de to formuleringene «led oss ikke inn i fristelse» (gml. oversettelse) og «la oss ikke komme i fristelse» (ny oversettelse), utfordrer og utfyller hverandre. (ref. side 73.)

Samling 4 – Trosbekjennelsen – gudstro, skapertro og naturvitenskap

Forberedelse

Samlingen tar utgangspunkt i bokas Del 2, sidene 84-107. Det er en stor fordel om deltakerne har lest gjennom teksten i boka før gruppesamlingen.

Start samlingen med å lese verset som innleder kapitlet, på side 84.

Temaet for denne og neste samling er troen på Gud og bekjennelse av tro.

- Hva vil det si å ha en gud?

I Bibelen finner vi en grunnleggende tanke om at vårt forhold til Gud bygger på Guds handlinger. Kan dere finne eksempler på det?

- Hva betyr monoteisme? (ref. side 90-91.)
- Hva betyr det at Gud er treenig?

Trosbekjennelser har det vært – og er – flere av opp igjennom tidene. Hva er felles for dem?

- Hva innebærer det å delta i en trosbekjennelse? (ref. side 96.)
- Hvorfor reiser man seg og vender seg mot øst når man framsier trosbekjennelsen?
- Hvilke tre ledd, tre artikler, inneholder de trosbekjennelser Den norske kirke i dag bruker oftest?

Troen på Gud som skaper

- Hva betyr det å bekjenne tro på at universet er skapt av Gud?
- *(Eventuelt: Hvordan bør en håndtere forholdet mellom naturvitenskap og skapertro? (Se de røde avsnittene på sidene 91-92 og 101-102.))*
- Hvis Gud er skaper, er både livet og vår livsverden Guds gave. Hva sier dette om hvordan vi bør vende oss?
- Hvilken betydning har det at skaperverket (i form av vann, brød og vin) spiller en så avgjørende rolle i sakramentene?

SYND

- Hvordan definerte Luther synd? (ref. side 105-107.)
- Hvilke implikasjoner gir det lutherske syndsbegrepet i våre liv?

Samling 5 – Trosbekjennelsen – andre og tredje trosartikkel

Forberedelse

Samlingen tar utgangspunkt i bokas Del 2, sidene 108–151. Det er en stor fordel om deltakerne har lest gjennom teksten i boka før gruppesamlingen.

Start samlingen med å lese verset som innleder kapitlet, på side 108.

Den andre trosartikkelen vektlegger påskebegivenhetene. De utgjør «kristendommens grunnfortelling».

- Hvorfor er trosbekjennelsen plassert *etter* evangelielesing eller preken i gudstjenestene i Den norske kirke?
- Hva betyr navnet *Jesus*, og hva ligger i betegnelsen *Kristus*?

I NT og i trosbekjennelsene kalles Jesus «Guds sønn». På hvilke måter – og av hvem – blir dette brukt i NT? (Jf. sidene 111–117.)

Ingen har noen gang sett Gud (Joh 1,18), Jesus kunne folk se og høre. Er det treffende å si at Jesus er en åpenbaring av Gud?

- Hvordan kan Jesu liv, død og oppstandelse være til frelse for mennesker?
- Hva betyr det å tro på Jesus Kristus som den oppstandne?
- Hvilke funksjoner har Den hellige ånd?
- Hvorfor regnes pinsedag som kirkens fødselsdag?
- Hva ligger det i begrepet «en apostolisk kirke»?
- Hva slags hellighet innebærer «de helliges samfunn»? (Jf. side 142–143.)

Kirkens enhet

Kirkens forhold til Kristus omtales som grener på vintreet. Et annet bilde på kirken er som Kristi legeme. Hvilke konsekvenser får det ved å betrakte kirken på denne måten?

Hvordan fortolkes frelsen i den tredje trosartikkel? (syndenes forlatelse, legemets oppstandelse og det evige liv). (Jf. sidene 147–149.)

Oppsummering

Hver enkelt av deltakerne forteller hva hun eller han syntes var mest interessant å lære noe om på denne gruppesamlingen.

Be en kort bønn, f.eks. overgivelsesbønnen «I dine hender, Herre Gud, overgir jeg min ånd. Amen.»

Samling 6 – Sakramenter og hellige handlinger

Forberedelse

Samlingen tar utgangspunkt i bokas Del 3 (sidene 153-197). Det er en stor fordel om deltakerne har lest gjennom teksten i boka før gruppesamlingen.

Start samlingen med å lese verset som innleder kapitlet, på side 154.

Katekismen oppgir to sakramenter. Dåp og nattverd. Skriftemål regnes etter Den norske kirkes tradisjon ikke som et sakrament, men som en hellig handling. I sakramentene er ord bundet til noe håndfast. De gir evangeliet gjennom kroppslig erfaring.

- Hva kreves, etter vestlig kristen tradisjon, for at noe skal regnes som et sakrament? (Jf. side 156.)

DÅP

I dåpen er den kroppslige erfaringen knyttet til vann. Hvilken symbolikk representerer vannet i den kristne dåpen?

Dåp fortolkes ulikt i ulike kirkesamfunn, men så godt som alle kristne kirkesamfunn praktiserer dåp. Hva er felles i forståelsen av hva dåp er? (Jf. side 159.)

- Hvordan foregår en tradisjonell dåp i Den norske kirke? Hva betyr de ulike leddene i seremonien/feiringen?
- Paulus omtalte dåpen som en forening med Kristus. (Rom 6) Forsøk å konkretisere hva dette kan bety.

SKRIFTEMÅL (sidene 172-179)

- Hva er det historiske bakteppe for skriftemålet?
- I Luthersk tradisjon opereres det med to forskjellige former for skriftemål. Hvilke er det, og hva kjennetegner de to ulike?
- I forbindelse med skriftemål brukes begrepet «prestens nøklemakt». Hva innebærer det?
- Hvorfor bør en, eller bør en ikke, skrifte?

NATTVERD (sidene 180-195)

Nattverden har tradisjoner helt tilbake til Israelittenes oppbrudd fra Egypt. Hva kjennetegnet datidens påskemåltid, sammenlignet med hvordan Jesus feiret sitt siste måltid med disiplene, og sammenlignet med vår nattverd hos oss i dag? (bruk gjerne andre kilder i tillegg til boka.)

- Luther betraktet nattverden som en «pakt» og som et testament. Hva mente han med det? (ref. sidene 187-188.)

Samling 7 – Andaktsliv

Forberedelse

Samlingen tar utgangspunkt i bokas siste kapittel (sidene 198–203). Det er en stor fordel om deltakerne har lest gjennom teksten i boka før gruppesamlingen.

Start samlingen med å lese verset som innleder kapitlet, på side 198.

Andakt er noe den enkelte gjør på egenhånd i forhold til sin tro. Dette katekisme-elementet skiller seg derfor fra de øvrige vi har vært igjennom.

Ta en runde i gruppen og snakk om hva hver enkelt av dere assosierer med begrepet «andakt».

- Selv om ordet *andakt* i direkte oversettelse betyr å tenke på (noe), kan det også oversettes med *oppmerksomhet*. Hvordan begrunnes det?
- Hvilke fire forslag til andaktsoppskrifter ga Luther oss i katekismen?
- I tillegg til ord anbefalte Luther kroppslige oppmerksomhetsøvelser. Hvilke var det?
- Slå opp og les en av salmene i Bibelen som åpner bordbønnene hos Luther. (Salme 145, 106, 136 eller 147.) Hvordan gjør den leseren/lytteren oppmerksom?
- Hvilke utfordringer og muligheter ser dere ved å følge Luthers «oppskrift» på andaktsliv i de livene dere lever?
- Reflekter til slutt litt over forholdet mellom barnetro og voksentro.

Oppsummering

Hver enkelt av deltakerne forteller hva hun eller han syntes var mest interessant å lære noe om på denne gruppesamlingen.

Be en kort bønn, f.eks. overgivelsesbønnen «I dine hender, Herre Gud, overgir jeg min ånd. Amen.»

Notater
